UKRAINIAN PRISM: TEN YEARS OF EXPERTISE

NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV-MOHYLA ACADEMY

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

РОСІЙСЬКІ СТУДІЇ
В КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКІЙ АКАДЕМІЇ

ДИСКУСІЙНА ЗАПИСКА

ЛЕГІТИМАЦІЯ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: КЕЙС ЖУРНАЛУ «ПРОБЛЕМЫ НАЦИОНАЛЬНОЙ СТРАТЕГИИ» (РИСИ, 2022)

ВАЛЕРІЯ БУНАК
МАРІЯ ОХРІМЕНКО

ЛИПЕНЬ 2026

Легітимація російської пропаганди в академічному середовищі: кейс журналу «Проблемы национальной стратегии» (РИСИ, 2022)

Головною метою дискусійної записки є аналіз тематичного випуску «Геополитика Европы» (2022) журналу «Проблемы национальной стратегии» та діяльності його видавця – Російського інституту стратегічних досліджень (рос. *Российский институт стратегических исследований*, РИСИ). Робота була виконана в межах сертифікатної програми «Російські студії: політика, економіка та ідеологія сучасної Росії» та стала результатом дослідження сучасної російської інформаційної політики в академічному середовищі. Публікація цієї роботи здійснено за сприяння Програми російських і білоруських студій Ради зовнішньої політики «Українська призма».

Автори:

Валерія Бунак,
студентка кафедри міжнародних відносин НаУКМА, інтернка Програми російських і білоруських студій,
Рада зовнішньої політики «Українська призма».

Марія Охріменко,
студентка кафедри міжнародних відносин НаУКМА, інтернка Програми російських і білоруських студій,
Рада зовнішньої політики «Українська призма».

Рецензенти:

Антон Суслов,
співкерівник програми «Російські студії»,старший викладач кафедри міжнародних НаУКМА, аналітик Школи політичної аналітики НаУКМА.

Ярослав Чорногор,
кандидат історичних наук, старший викладач кафедри міжнародних відносин НаУКМА, співзасновник Ради зовнішньої політики «Українська призма».

© Рада зовнішньої політики “Українська призма”, 2026. www.prismua.org

ЗМІСТ

РЕЗЮМЕ.....4

ВСТУП..... 5

РОЗДІЛ 1. Інституційна організація аналітичного центру.....7

РОЗДІЛ 2. Академічна легітимація..... 11

ВИСНОВКИ.....14

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....15

РЕЗЮМЕ

Російська пропаганда вже давно вийшла за межі традиційних медійних каналів і активно функціонує в академічному середовищі, де набуває форми псевдонаукового знання. Хоча частіше зустрічаються дослідження саме пропаганди в ЗМІ, пропаганда в академічному середовищі залишається важливим важелем впливу як серед населення, так і за кордоном. Головна її небезпека полягає в тому, що вона створює видимість наукової об'єктивності та аргументованості, що підвищує рівень довіри тих цільових авдиторій, на кого вона спрямована, а саме науковців, викладачів, студентів, дипломатів та державних службовців, тобто тих груп населення, які відрізняються високим рівнем освіченості та соціальним статусом.

Дослідження зосереджене на аналізі тематичного випуску «Геополитика Европы» наукового журналу «Проблемы национальной стратегии» № 4 (73) за 2022 рік, який вийшов через кілька місяців після повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну, а також діяльності самого Російського інституту стратегічних досліджень (рос. *Российский институт стратегических исследований*, РИСИ) – державної установи, підпорядкованої Президенту РФ, яка, займається не лише інформаційно-аналітичним забезпеченням ключових органів влади, а й виробництвом пропагандистських відео та журналів, а також підтримує приховані зв'язки з європейськими політиками для поширення прокремлівських наративів.

У роботі виведено та деталізовано поняття академічної легітимації пропаганди – багаторівневого процесу, за допомогою якого пропагандистським ідеям та агресивним зовнішньополітичним наративам надають статусу об'єктивного, науково обґрунтованого легітимного знання; і який відбувається на таких трьох рівнях як інституційний, персональний та смисловий.

ВСТУП

Російська Федерація є класичним прикладом держави, яка протягом кількох десятиліть системно використовує пропаганду як інструмент реалізації внутрішньої та зовнішньої політики. Зокрема, Москва активно використовувала свій апарат пропаганди після початку російської агресії проти України у 2014 році та особливо після початку повномасштабного вторгнення у 2022 році. Одними з ключових завдань російської пропаганди стали виправдання власної агресії, легітимації зовнішньополітичних дій Кремля та формування сприятливого середовища для просування неоімперських політик як серед населення країни, так і на міжнародній арені.

Після початку повномасштабного вторгнення не тільки Україна, а й вся міжнародна спільнота вкотре зіткнулась з новою хвилею посилення російських пропагандистських кампаній, спрямованих на підрив демократичних інституцій. У сфері міжнародних відносин Кремль активно використовує інформаційну політику як інструмент зовнішнього впливу, прагнучи вигідно інтерпретувати міжнародні події, легітимізувати власні дії та просувати власне бачення світового порядку. Російська Федерація послідовно використовує наративи, що дискредитують Захід, та просуває необхідність перебудови міжнародної архітектури безпеки на засадах так званої багатополярності.

У дослідженнях російської пропаганди основна увага зазвичай приділяється діяльності державних медіа, офіційним заявам представників влади та інформаційній політиці Кремля як основним каналам поширення пропагандистських наративів. Водночас значно менше уваги приділяється академічному середовищу, яке також виступає важливим інструментом поширення та легітимації серед населення, наукових та експертних кіл прокремлівських політичних наративів. Проблема полягає в тому, що матеріали таких видань створюють видимість наукової діяльності та аргументованості російської зовнішньої політики. Особливу роль у цьому процесі відіграють російські наукові журнали з міжнародних відносин, які формально позиціонуються як академічні видання, але фактично послідовно відтворюють офіційні зовнішньополітичні наративи російської влади.

Метою нашого дослідження є виокремлення ключових російських наративів, що поширюються через державні академічні журнали у галузі міжнародних відносин, а також визначення особливостей інституційної організації аналітичного центру, який забезпечує їх вироблення та поширення.

Для досягнення поставленої мети у роботі застосовуються два основні якісні методи дослідження – тематичний аналіз та кейс-стаді, що дозволяють одночасно провести глибокий аналіз змісту текстових матеріалів та розглянути журнал як ілюстративний приклад. У нашому випадку саме тематичний аналіз є найбільш доцільним інструментом для виявлення та оцінки наскрізних в журналі наративів, тем та ідеологічних конструктів, що також надає можливість звернути увагу не лише не часто вживані

категорії, а й на приховані смисли, адже в пропагандистському дискурсі маніпуляція часто відбувається саме через навмисні пропуски чи оціночні судження, які складніше зафіксувати. Кейс-стаді ж дозволяє зосередити особливу увагу на конкретному випадку одного із журналів, які випускаються в Російській Федерації та слугують меті дезінформації, пропаганди та створенню неправдивих уявлень як про окремі країни, так і про стан міжнародних відносин загалом. До того ж він є важливим для визначення інституційної структури аналітичного центру та його видання, механізмів легітимації та способів впливу на читача.

У цьому дослідженні ми аналізуємо державний академічний журнал «Проблемы национальной стратегии», що видається Російським інститутом стратегічних досліджень (рос. *Российский институт стратегических исследований*, РИСИ; надалі – РІСД). Цей журнал охоплює ключові аспекти міжнародної політики, економіки та безпеки, а також проводить аналіз викликів та загроз у сфері національної безпеки Російської Федерації[1]. Журнал виходить шість разів на рік. Особливо цікавим в нашому дослідженні є випуск № 4 (73) за 2022 рік під назвою «Геополитика Европы», опублікований вже після початку повномасштабного російського вторгнення в Україні.

[1] Российский институт стратегических исследований (РИСИ). (б. д-а). *О журнале*. https://riss.ru/journal/about/

РОЗДІЛ 1. Інституційна організація аналітичного центру

Для безпосереднього аналізу журналу «Проблемы национальной стратегии» попередньо необхідно розглянути інституційну організацію аналітичного центру-видавця. Як зазначалось раніше, журнал видається Російським інститутом стратегічних досліджень (РІСД), організаційна структура, статут та функції цієї установи є важливими для розуміння умов, у яких здійснюється написання та редакція аналітичної продукції.

Якщо простежити еволюцію інституції, то можемо встановити, що центр був заснований ще у 1992 році та початково перебував у структурі Служби зовнішньої розвідки РФ. Однак у 2009 році відбулась його реорганізація відповідно до Указу № 478 Президента РФ. Цим указом було затверджено його статус як федеральної державної наукової бюджетної установи, засновником якої безпосередньо виступає Президент Російської Федерації[2]. Фактично інститут набув статусу аналітичного центру при Президентові Росії, що фінансується з державного бюджету[3].

РІСД є державною установою, яка інституційно інтегрована у вертикаль прийняття рішень Кремля. Чинна редакція правового статусу інституту визначена Указом Президента РФ № 290 від 27 квітня 2020 року, відповідно до якого засновником інституту залишається Президент Російської Федерації[4].

Основним обов'язком аналітичного центру визначається першочергове виконання державних завдань[5], тоді як ключовою метою є інформаційно-аналітичне забезпечення федеральних органів державної влади при формуванні стратегічних напрямів державної політики у сфері національної безпеки[6], що демонструє орієнтацію інституту насамперед на виконання державних завдань, а не на здійснення незалежної академічної діяльності.

Ці завдання формуються Адміністрацією Президента РФ з урахуванням пропозицій самого Інституту та затверджуються Керівником АП. Очевидно, що детальний зміст таких державних завдань має обмежений доступ[7]. Ба більше, РІСД здійснює

---

[2] Вопросы федерального государственного научного бюджетного учреждения "Российский институт стратегических исследований", Указ Президента № 478 (2009) (Российская Федерация).

[3] Kornilov, A., & Kononova, A. (2014). The Russian Institute of Strategic Studies: The Organizational Dimension. *Bilge Strateji*, *6*(10). https://izlik.org/JA75UR36LR

[4] О федеральном государственном бюджетном учреждении "Российский институт стратегических исследований", Указ Президента № 290 (2020) (Российская Федерация).

[5] Ibid.

[6] Российский институт стратегических исследований (РИСИ). (б. д.-с). *Цели и задачи*. https://riss.ru/ob-institute/tseli-i-zadachi/

[7] О федеральном государственном бюджетном учреждении "Российский институт стратегических исследований", Указ президента № 290 (2020) (Российская Федерация).

інформаційно-аналітичне забезпечення Ради Федерації, Державної Думи, Ради Безпеки, Апарату Уряду, міністерств та відомств[8].

Станом на 2026 рік директором РІСД є М. Фрадков, який очолює Інститут з 2017 року. Фрадков є представником вищого ешелону державного управління РФ із багаторічним досвідом роботи у найближчому президентському колі влади. Він обіймав посаду міністра торгівлі, першого заступника секретаря Ради Безпеки РФ, постійного представника Росії при Європейських співтовариствах в Брюсселі, експрем'єр-міністр (2004-2007), а також колишній директор Служби зовнішньої розвідки РФ (2007-2016)[9]. Наявність високопосадовців такого рівня на чолі Інституту посилює його авторитет та підкреслює тісний зв'язок РІСД із системою державного управління РФ.

Окрім Директорату, важливу роль в управлінні діяльністю центру відіграє Експертна рада, до компетенції якої належить розробка пропозицій щодо основних напрямів досліджень, а також участь у планування діяльності Інституту. Основні функції ради значною мірою збігаються з повноваженнями директора Інституту, однак її ключова роль полягає саме у виконанні координаційної функції. Відповідно до статуту вона розглядає питання взаємодії Інституту з органами державної влади, науковим, громадським та експертним сектором[10]. Це дозволяє розглядати її як один із механізмів забезпечення інституційної взаємодії між державними структурами та громадською спільнотою.

До структури Російського інституту стратегічних досліджень входять також й профільні напрямки аналітики. Зокрема, вони охоплюють дослідження країн так званого близького зарубіжжя, гуманітарної сфери, регіональних процесів в Азії та на Близькому Сході, економічних тенденцій, а також євроатлантичної та оборонної політики. Центр також має розгалужену мережу регіональних центрів у низці міст, зокрема в тимчасово окупованому Сімферополі, Нижньому Новгороді, Калінінграді, Санкт-Петербурзі, Ростові-на-Дону, Казані, Єкатеринбурзі, Архангельську, Челябінську та Владивостоці. Крім того, хоча й у значно більш обмеженому форматі, зазначається наявність міжнародних представництв РІСД. Зокрема, до 2022 року у відкритих джерелах підтверджувалася присутність представників інституту в Польщі, Фінляндії, Франції, Сербії та Туреччині[11]. Водночас неможливо достовірно підтвердити, чи продовжують ці представництва функціонувати після початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України.

---

[8] TAdviser. (б. д.). *Российский институт стратегических исследований (РИСИ)*. TAdviser.ru.https://www.tadviser.ru/index.php/Компания:Российский_институт_стратегических_исследований_(РИСИ)

[9] Lenta.RU. (б. д.). *Лентапедия, Фрадков Михаил*. https://lenta.ru/lib/14161130/

[10] О федеральном государственном бюджетном учреждении "Российский институт стратегических исследований", Указ президента № 290 (2020) (Российская Федерация).

[11] AiF. (2016). *Что такое РИСИ?* https://aif.ru/dontknows/file/chto_takoe_risi

У 2017 р. Reuters із посиланням на американських посадовців опублікувало розслідування, в якому повідомлялось про існування двох документів РІСД із рекомендаціями щодо інформаційного впливу на президентські вибори у США 2016 року. Матеріали містили пропозиції щодо просування вигідних для Кремля пропагандистських наративів та підриву довіри до американської виборчої системи[12]. Станом на 2025 рік Brussels Watch зазначає, що інститут підтримує приховані зв'язки з окремим членами Європейського парламенту та національними політиками, які можуть поширювати дружні до Кремля наративи в європейському дискурсі та фактично підривати довіру до демократичного врядування[13].

На офіційному сайті аналітичного центру можемо також ознайомитись зі структурними елементами, безпосередньо залученими до підготовки журналу, який аналізується в нашому дослідженні. Основними є рада журналу та редакційна колегія. Тут особливо цікавим є персональний склад ради журналу, оскільки саме вона фактично забезпечує авторитет нібито незалежної академічної та аналітичної діяльності. До складу ради журналу, зокрема, входять: С. Глазьєв, К. Косачов, В. Ніконов та Ю. Ушаков – багаторічний Радник президента РФ з економічних питань, заступник голови Ради Федерації РФ та очільник фонду «Русский мир», депутат Державної Думи та чинний помічник Президента РФ з міжнародних питань, який формує порядок денний зовнішньої політики Кремля відповідно[14].

Натомість редакційна колегія не має у своєму складі настільки публічно відомих фігур, тісно пов'язаних із російською політичною елітою. Це радше штатні наукові працівники, які виконують технічну та виконавчу роботу журналу. Їхня роль полягає у реалізації державної ідеологічної рамки під виглядом нібито академічної та аналітичної діяльності.

Журнал «Проблемы национальной стратегии» орієнтується насамперед на представників органів державної влади, дипломатичного корпусу, провідних аналітичних центрів та великих наукових бібліотек. Основною метою видання є експертна підтримка вироблення науково обґрунтованої позиції Російської Федерації під час формування стратегічних напрямів державної політики у сфері забезпечення національної безпеки[15]. Послідовно значна увага приділяється інтерпретації історичних і суспільно-політичних явищ, що є цілком очікуваним в контексті потреб Росії в ідеологічній обробці населення.

---

[12] Parker, N., Landay, J., & Walcott, J. (2017, 21 квітня). *Putin-linked think tank drew up plan to sway 2016 US election - documents*. Reuters.

[13] Brussels Watch. (2025). *Exposing the Russian Institute for Strategic Studies: How RISS Undermines EU Policy and Public Trust*. https://brusselswatch.org/exposing-the-russian-institute-for-strategic-studies-how-riss-undermines-eu-policy-and-public-trust/#top

[14] Российский институт стратегических исследований (РИСИ). (б. д.-b). *Совет журнала*. Российский институт стратегических исследований (РИСИ). https://riss.ru/journal/council/

[15] Российский институт стратегических исследований (РИСИ). (б. д.-a). *О журнале*. https://riss.ru/journal/about/

Підпорядкування РІСД Президентові РФ, кадровий склад, професійний досвід співробітників та їхня фактична інтегрованість у систему державного управління створюють інституційні умови, у межах якого аналітична діяльність послідовно відображає офіційну пропагандистську риторику. Враховуючи ці інституційні особливості, безпосередній аналіз журналу «Проблемы национальной стратегии» дає змогу виокремити ключові механізми забезпечення академічної легітимації офіційних зовнішньополітичних наративів РФ під виглядом аналітичної продукції. З цією метою в нашому дослідженні виокремлено три взаємопов'язані рівні академічної легітимації: інституційний, персональний та смисловий.

РОЗДІЛ 2. Академічна легітимація

Роками Російська Федерація продукувала значну кількість ворожих наративів та пропаганди, що стосувалися б різноманітних регіонів, країн та їхнього населення чи міжнародної системи загалом. Однак саме по собі створення не гарантує їхнього сприйняття тими категоріями, на які вони націлені, тож після цього завжди йде етап поширення, доведення правдивості та валідності для відповідних цільових авдиторій.

У випадку досліджуваного нами журналу це відбувається шляхом академічної легітимації, яку ми визначаємо як багаторівневий процес, за допомогою якого пропагандистським ідеям та агресивним зовнішньополітичним наративам надають статусу об'єктивного, науково обґрунтованого легітимного знання.

Цей процес можна розкласти на такі три взаємодоповнювані рівні, як інституційний, персональний та смисловий, і кожен з них відіграє свою роль у створенні ілюзії неупередженості та наукової об'єктивності.

Перший, інституційний, рівень спирається на авторитет організації-видавця. Він залежить від тривалої діяльності РІСД, його державного статусу, стабільного бюджетного фінансування та тісної співпраці з ключовими органами влади. Важливу роль відіграють також розгалужена структура (шість наукових центрів, регіональні та закордонні представництва, що діяли до повномасштабного вторгнення) та цитування в ЗМІ, зокрема в ІТАР-ТАСС і Sputnik. Як наслідок, згадані вище аспекти сприяють формуванню іміджу РІСД як авторитетного та надійного джерела, що може позитивно впливати на рівень довіри до продукованих ним матеріалів, навіть якщо вони наповнені неправдивими пропагандистськими наративами.

Другий, персональний, рівень залежить від рівня залучених до створення й випуску журналу осіб. Чим вищий науковий ступінь, престижність університету, політична та медійна впізнаваність як авторів, так і тих, хто представлений в Раді журналу чи редколегії, тим більшу довіру автоматично викликають його публікації в очах читачів. Тож у контексті легітимації пропагандистських наративів має значення не лише, що саме пишуть, а і те, чиєму перу належить текст.

Серед долучених до забезпечення роботи журналу та написання статей журналу «Проблемы национальной стратегии» можна виділити три основні категорії. Першу становлять представники вищого державного керівництва та політичної еліти, та чия долученість надає журналу статусу джерела високої державної важливості та офіційності. Другу категорію складають визнані академіки та керівники провідних наукових установ. Це члени Російської академії наук, директори інститутів різних напрямків, ректори найпрестижніших університетів країни. Вони, своєю чергою, покликані створювати ілюзію науковості високого рівня та неупередженості матеріалів видання. Зокрема, до ради журналу входять вже згадані А. Торкунов, А. Кокошин –

заступник президента РАН, О. Громико – директор Інституту Європи РАН та ін. Третю ж формують співробітники самого Російського інституту стратегічних досліджень та інших державних аналітичних центрів, які зачасту і є авторами більшості публікацій. Їхню функцію можна визначити, як подання наративів під виглядом експертної аналітики, а не політичного замовлення.

Останнім, але не менш важливим, рівнем академічної легітимації є смисловий, що безпосередньо формує наративи через використання лексичних та синтаксичних конструкцій в привабливій обгортці академічної, наукової термінології.

Варто зауважити, що на відміну від тих наративів та пропаганди, яка поширюється в медіа, повноцінне розуміння того, що відображено в журналі, вимагає принаймні базових знань в сфері політології, історії та міжнародних відносин. Адже іноді, щоб сприйняти пропагандистську конструкцію, читач має розпізнати певну історичну алюзію. Серед таких прикладів можна виділити вживання таких фраз як «англосаксонська геополітична вісь» (що наводила б на думку про вісь Берлін – Рим – Токіо та історію Другої Світової) або висловлення про Україну як «Сирію для крайніх правих», що б будувало логічний ланцюжок «Україна – громадянська війна – тероризм – присутність іноземних військових – дестабілізація регіону».

У процесі аналізу обраного випуску журналу «Проблемы национальной стратегии» ми виділили основні кластери наративів, які вже стали своєрідною класикою у сфері російської пропаганди та про які йтиметься далі.

Найбільш поширеними є наративи про «колективний Захід» як загрозу, що прагне до глобального домінування та ослаблення Росії. Наведемо один з безлічі прикладів: «Сучасна політика колективного Заходу, який прагне обійти Статут ООН та послабити одну з небагатьох «скреп» міжнародної безпеки, загрожує посиленням міждержавних протиріч»; також текст рясніє словосполученнями такого типу як «англосаксонська геополітична вісь», «американська гегемонія», «атлантичний порядок»[16] та ін.

Також в основі кількох статей випуску журналу лежить наратив про неспроможність та занепад Європейського Союзу, що проявляється в таких формулюваннях як «політичний карлик», «втратив самостійність», «васальна залежність від США та НАТО»[17], «позбавлення геополітичної суб'єктності»[18], «криза організації»[19] та ін.

[16] Фрадков М.Е. (2022). Геополитика Европы: прежние модели в новой реальности. Проблемы национальной стратегии, № 4 (73), С. 11–30.
[17] Ентін М.Л., Энтина Е.Г. (2022). Позиционирование Европейского союза в условиях трансформации миропорядка. Проблемы национальной стратегии, № 4 (73), С. 84-113
[18] Фрадков М.Е. (2022). Геополитика Европы: прежние модели в новой реальности. Проблемы национальной стратегии, № 4 (73), С. 11–30.
[19] Кучук А.В. (2022). Актуальные противоречия между Европейским союзом и Польшей как отражение проблемы суверенитета «средней державы». Проблемы национальной стратегии, № 4 (73), С. 114–130.

Третім не менш важливим кластером наративів є ідея про мультиполярність, яка неодноразово відображається в статтях різних авторів у таких формах, як, наприклад: «Росія націлена на формування багатополярної системи міжнародних відносин, яка реально відображає багатогранність сучасного світу».

Надважливим для України є великий за різноманіттям та обсягом вид пропаганди та наративів, що виправдовують російську війну. Найбільш показовою в цьому випадку є стаття «Позиціонування Європейського Союзу в умовах трансформації світового порядку», де зібрали всі ключові конструкції, які російська пропаганда використовує для перекладання відповідальності за власну агресію на Захід та на Україну. Зокрема, автори статті стверджують: «Справжня мета Брюсселя, Берліна, Лондона та Парижа... поступово, крок за кроком розірвати зв'язки, які об'єднували Україну з колишніми республіками єдиної держави, і передусім з Росією, економічно та духовно прив'язати її до себе, включити в зону свого впливу та... перетворити на "анти-Росію"». Далі наголошується, що саме західні структури «підготували та спровокували Майдан», привели до влади «крайні праві націоналістичні сили» та забезпечили «політичне та дипломатичне прикриття насильницького державного перевороту». Ключовим елементом виправдання повномасштабної війни є теза про те, що європейці «за ширмою переговорів займалися переозброєнням України та модернізацією ЗСУ, накачували країну зброєю, готували до реваншу», і саме це зробило проведення «воєнної операції з демілітаризації та денацифікації країни невідворотним». Таким послідовним потоком з найдобірніших прикладів пропагандистських ідей автори статті конструюють наратив, у якому Російська Федерація постає не агресором, а вимушеним захисником, який не мав іншого вибору, окрім як розпочати «спеціальну воєнну операцію» через «потурання зриву Києвом Мінського процесу», «відмову надати Росії ефективні гарантії безпеки», «нічим не обґрунтоване форсування воєнного будівництва вздовж російських кордонів» і таке інше.

Звісно, жодного разу в журналі не вживалися такі слова, як агресія, вторгнення чи війна стосовно дій Росії, натомість послідовно використовується евфемізми «спеціальна воєнна операція» чи «украиїський кризис», а період з 2014 по 2022 рік називається «громадянською війною на Україні».

Отже, усі згадані вище рівні академічної легітимації та їхні аспекти роблять вклад в побудову іміджу організації, її авторитету та довіри до продукованого нею журналу в очах цільових авдиторій, серед яких основними є, перш за все, представники органів державної влади, дипломатичні працівники, експертна та академічна спільнота (науковці, викладачі, студенти, аналітики) як Росії так й інших країн, і особливо постраднянських, де значна частина населення володіє російською.

ВИСНОВКИ

Російська пропаганда вже тривалий час функціонує не лише в традиційному медійному просторі – на телеканалах, в новинних та інформаційних агентствах чи соціальних мережах – але й активно використовує академічне середовище як інструмент легітимації та поширення офіційних зовнішньополітичних наративів Кремля. На відміну від пропаганди в ЗМІ, пропаганда в академічній сфері значною мірою користується авторитетом інституцій та дослідників. Саме тому дослідження Російського інституту стратегічних досліджень та його журналу «Проблемы национальной стратегии» є критично важливим для розуміння ключових механізмів функціонування спотвореного аналітичного та академічного середовища Російської Федерації.

Інститут еволюціонував від структурного підрозділу Служби зовнішньої розвідки РФ до федеральної державної наукової бюджетної установи при Президенту Російської Федерації. Правовий статус центру, система управління, кадровий склад, мережі регіональних та закордонних представництв свідчать про глибоку інтегрованість інституту в систему офіційної пропагандистської риторики Кремля.

Академічна легітимація пропагандистських наративів у журналі відбувається на трьох рівнях: інституційному, персональному та смисловому. Перший забезпечується державним статусом РІСД; другий же ґрунтується на залученні до ради та авторського колективу високопосадовців, академіків та керівників провідних установ, зокрема Московського державного інституту міжнародних відносин (МДІМВ; рос. *МГИМО*). А останній полягає у використанні наукової термінології, історичних алюзій та евфемізмів для маскування пропаганди під академічний аналіз. Разом ці рівні надають політичним наративам вигляду «об'єктивного знання», роблячи їх переконливими для цільових авдиторій.

Тематичний аналіз випуску «Проблемы национальной стратегии» № 4 (73) за 2022 рік засвідчує той факт, що журнал послідовно та з чітким наміром відтворює низку пропагандистських наративів та легітимує їх відповідно за допомогою вищезгаданих рівнів. Основними кластерами серед них є наративи про «колективний Захід» як загрозу, неспроможність ЄС, багатополярність як справедливу альтернативу сучасному світопорядку та виправдання російської агресії. При цьому журнал уникає прямих термінів «війна» чи «вторгнення», замінюючи їх на евфемізми «спеціальна воєнна операція» та «українська криза».

Отже, Російський інститут стратегічних досліджень та журнал «Проблемы национальной стратегии», який ним випускається є не простою академічною та аналітичною інституцією, а складовою офіційного державного дискурсу Російської Федерації, у межах якого послідовно відтворюються та легітимуються ключові прокремлівські зовнішньополітичні наративи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вопросы федерального государственного научного бюджетного учреждения "Российский институт стратегических исследований", Указ президента № 478 (2009) (Российская Федерация).
2. Кучук А.В. (2022). Актуальные противоречия между Европейским союзом и Польшей как отражение проблемы суверенитета «средней державы». Проблемы национальной стратегии, № 4 (73), С. 114–130.
3. О федеральном государственном бюджетном учреждении "Российский институт стратегических исследований", Указ президента № 290 (2020) (Российская Федерация).
4. Российский институт стратегических исследований (РИСИ). (б. д.-a). *О журнале*. https://riss.ru/journal/about/
5. Российский институт стратегических исследований (РИСИ). (б. д.-b). *Совет журнала*. Российский институт стратегических исследований (РИСИ). https://riss.ru/journal/council/
6. Российский институт стратегических исследований (РИСИ). (б. д.-c). *Цели и задачи*. https://riss.ru/ob-institute/tseli-i-zadachi/
7. Фрадков М.Е. (2022). Геополитика Европы: прежние модели в новой реальности. Проблемы национальной стратегии, № 4 (73), С. 11–30.
8. Энтин, М., & Энтина, Е. (б. д.). Позиционирование Европейского союза в условиях трансформации миропорядка. *Проблемы национальной стратегии*, *4*(73), 84–114.
9. AiF. (2016). *Что такое РИСИ?* https://aif.ru/dontknows/file/chto_takoe_risi
10. Brussels Watch. (2025). *Exposing the Russian Institute for Strategic Studies: How RISS Undermines EU Policy and Public Trust*. https://brusselswatch.org/exposing-the-russian-institute-for-strategic-studies-how-riss-undermines-eu-policy-and-public-trust/#top
11. Kornilov, A., & Kononova, A. (2014). The Russian Institute of Strategic Studies: The Organizational Dimension. *Bilge Strateji*, *6*(10). https://izlik.org/JA75UR36LR
12. Lenta.RU. (б. д.). *Лентапедия, Фрадков Михаил*. https://lenta.ru/lib/14161130/
13. Parker, N., Landay, J., & Walcott, J. (2017, 21 квітня). *Putin-linked think tank drew up plan to sway 2016 US election - documents*. Reuters. https://www.reuters.com/article/world/putin-linked-think-tank-drew-up-plan-to-sway-2016-us-election-documents-idUSKBN17L2N3/
14. TAdviser. (б. д.). *Российский институт стратегических исследований (РИСИ)*. TAdviser.ru. https://www.tadviser.ru/index.php/Компания:Российский_институт_стратегических_исследований_(РИСИ)

UKRAINIAN PRISM: TEN YEARS OF EXPERTISE

NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV-MOHYLA ACADEMY

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

РОСІЙСЬКІ СТУДІЇ
В КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКІЙ АКАДЕМІЇ

info@prismua.org

https://prismua.org/

/PrismUA